

(378.6:61(477.85-25)БДМУ]:005.6

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ У
БУКОВИНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ**

Т. М. Бойчук, І. В. Геруш, В. М. Пашиковський, Н. М. Паліброда
Буковинський державний медичний університет

**PROVIDING OF ONGOING PROFESSIONAL DOCTORS' TRAINING IN THE BUKOVINIAN
STATE MEDICAL UNIVERSITY**

T. M. Boychuk, I. V. Gerush, V. M. Pashkovskyi, N. M. Palibroda
Bukovinian State Medical University

Резюме. У роботі наведені основні напрями безперервної післядипломної освіти та перспективи удосконалення системи підготовки лікарів у Буковинському державному медичному університеті.

Abstract. The work presents the main directions of ongoing postgraduate education and the prospects to improve the system of doctors' training in the Bukovinian State Medical University.

Вступ. Стрімкий розвиток світових технологій, фармацевтичної промисловості, новітні досягнення медичної науки і техніки, удосконалення підходів до діагностики та лікування різноманітних патологічних станів вимагають від сучасного лікаря постійного та інтенсивного оновлення знань і навичок. Термін «освіта протягом усього життя» виник в 1960-і роки і став використовуватися на міжнародних семінарах таких міжурядових організацій як ЮНЕСКО і Рада Європи. В нашій країні засади безперервного навчання лікарів мають на меті підготовку і перепідготовку фахівців, подальше підвищення кваліфікації, удосконалення їх професійної майстерності. Особливістю післядипломної освіти, на відміну від додипломної, є її практичне спрямування: не лише вивчення теоретичних засад сучасної медичної науки, але й досконале опанування та засвоєння на високому рівні практичних навичок, необхідних лікарю в умовах високої конкуренції [1]. Навчальну, науково-методичну, наукову та інші види робіт, пов'язаних з післядипломним навчанням медичних працівників на Буковині, здійснює факультет післядипломної освіти (ФПО) Буковинського державного медичного університету (БДМУ), який розпочав свою роботу 8 січня 2003 року. Впродовж десятиліття діяльність ФПО була спрямована на забезпечення потреб закладів практичної охорони здоров'я у висококваліфікованих фахівцях різних спеціальностей.

Основна частина. До факультету післядипломної освіти БДМУ належать 7 кафедр, окрім цього на 21 кафедрі проводяться заняття з лікарями(провізорами)-інтернами, лікарями-слухачами.

Основними ланками структури безперервного навчання лікарів є їх спеціалізація з подальшим удосконаленням знань та навичок. Першою формою післядипломної підготовки випускників медичних і фармацевтичних вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації є інтернатура.

У 2011-2012 н. р. в Буковинському державному медичному університеті здійснювалася підготовка 611 інтернів із 24 спеціальностей, з них 167 інтернів навчалися за рахунок державного

бюджету, а 444 – на умовах угоди. До навчального процесу в інтернатурі залучено 111 найбільш досвідчених викладачів (зокрема 35 професорів, 70 доцентів, 6 кандидатів медичних наук з великим педагогічним і лікарським досвідом роботи). Навчальний процес забезпечують 24 профільні кафедри. Стажування лікарів-інтернів та провізорів-інтернів здійснюється у 27 базових лікувальних закладах (в Чернівецьких обласних та міських, а також багатопрофільних центральних районних лікарнях) та 17 аптечних закладах.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 1728-р «затвердження плану заходів щодо розвитку вищої освіти на період до 2015 року» у вищих навчальних закладах IV рівня акредитації МОЗ України продовжується робота щодо впровадження в практичний навчальний процес новітніх інформаційних та телекомунікаційних технологій, дистанційної форми навчання тощо [2]. У Буковинському державному медичному університеті за активної підтримки ректорату впроваджені та успішно використовуються сучасні електронні засоби навчання: інформаційні ресурси, що дозволило покращити якість підготовки на післядипломному етапі. Забезпечення лікарів-інтернів електронними навчальними матеріалами, організації та керуванню самостійною роботою, для автоматизованого тестування у 2010 році створено сервер дистанційного навчання Буковинського державного медичного університету (СДН) (moodle.bsmu.edu.ua), що дозволило динамічно поєднати денну форму навчання з мережевими інформаційно-комунікаційними технологіями навчання на базі LMS «MOODLE» [3].

На СДН БДМУ експлуатуються 1574 електронних навчальних курси, загальний об'єм даних складає близько 500 Гб інформації.

На сервері дистанційного навчання викладачі мають змогу представити наочні матеріали: вигляді навчальних таблиць, презентацій лекцій, відеороликів. Це дає змогу посилити інтерес студентів до навчального матеріалу, покращити його засвоєння, а на практичному (семінарському) занятті оптимальніше використати відведений час. Крім того, мультимедійні ресурси дозволяють вже на етапі підготовки до заняття ознайомитися з 3D анатомічними моделями, у відеорежимі побачити методики проведення клінічного чи лабораторно-інструментального обстеження пацієнта, підхід виконання експериментів, оперативних втручань, прослухати аудіолекції.

Запровадження віртуального навчального середовища реалізувало завдання спрощення процедури моніторингу ефективності навчання та його організації. СДН БДМУ – це основний інструмент контролю підготовки лікарів-інтернів до ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок 3. Загальна лікарська підготовка» та «Крок 3. Стоматологія». Відповідальний викладач має змогу оцінити активність роботи на сервері персонально кожного лікаря-інтерна, побачити його сильні та слабкі сторони, створити «групу ризику» з найменш підготовлених інтернів, які потребують додаткових індивідуальних консультацій, а також виявити найбільш проблематичні тестові завдання, які слід розібрати під час семінарських занять. Такий комплексний підхід сприяє покращенню підготовки до складання ліцензійних іспитів.

Слід зазначити, що створення і якісне наповнення серверу дистанційного навчання Буковинського державного медичного університету позитивно відобразилось на навчальному процесі, про що свідчать, зокрема, результати ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок-3. Загальна лікарська підготовка» та «Крок-3. Стоматологія» та відгуки лікарів-слухачів, які проходили навчання на кафедрах університету.

Для керівництва нашого ВНЗ та деканату факультету післядипломної освіти важливою є оцінка елементів дистанційного навчання власне споживачами цих ресурсів. Для підтримання зворотного зв'язку було проведено анонімне анкетування лікарів-інтернів 1-го року навчання. Виявилось, що більшість опитаних (74,3%) мають постійний доступ до мережі Інтернет та використовують комп'ютер з метою навчання (73,5%). Позитивно оцінили рівень наповнення методичними матеріалами Web-порталу/серверу дистанційного навчання БДМУ 80,5% лікарів-інтернів. Найбільш часті використовуються програми навчальних дисциплін, тематичні плани практичних/семінарських занять, методичні вказівки, конспекти занять, перелік питань для поточного/підсумкового контролю. Крім того, на сервері дистанційного навчання лікарі-інтерни мають цілодобовий доступ до баз завдань ліцензійних інтегрованих іспитів «Крок 3. Загальна лікарська підготовка» та «Крок 3. Стоматологія» як в тренінговому, так і в тестовому режимах. Завдяки цьому, більшість лікарів-інтернів (75,2%) вважають себе повністю або більшою мірою готовими до складання цих іспитів і позитивно оцінюють організацію підготовки до ліцензійного іспиту в нашому ВНЗ (95,5% респондентів).

Після завершення інтернатури лікарі мають змогу й надалі підвищувати свій професійний рівень на циклах тематичного вдосконалення та передатестаційних циклах, підтвердити або підвищити

ку категорію. Варто зауважити, що на циклах удосконалення, які запроваджені в нашому місті, навчаються лікарі не тільки Чернівецької, а й сусідніх областей України.

В рамках післядипломної освіти продовжено виконання Національних проєктів і програм, а саме:

• по Національному плану дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Зamoжне суспільство, конкурентна економіка, ефективна держава» забезпечено навчання 260 лікарів спеціальності «загальна практика-сімейна медицина»;

• по Національному проєкту «Нове життя» – нова якість охорони материнства та дитинства» перинатальних центрів забезпечено навчання більше 70 лікарів;

• по Національному проєкту «Вчасна допомога» для системи екстреної медичної допомоги забезпечено навчання більше 60 лікарів спеціальності «медицина невідкладних станів».

Перше кафедрою педіатрії, неонатології та перинатальної медицини проведено 4 виїзних семінари з первинної реанімації новонароджених для лікарів (51 слухач) пологових будинків Ільківської області.

Літературними працівниками університету здійснюється динамічне наповнення та оновлення контенту курсів дистанційного навчання електронними навчально-методичними матеріалами для лікарів-курсантів циклів тематичного удосконалення, передатестаційних циклів та циклів стажування усіх спеціальностей, які запроваджені факультетом післядипломної освіти.

Однією з форм використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі БДМУ є проведення вебінарів (он-лайн конференцій). У БДМУ на базі відкритого продукту Microsoft Bottom розроблено середовище організації та проведення навчальних вебінарів (www.bdmu.edu.ua). Практично всі клінічні кафедри активно долучилися до впровадження нових форм навчання з підготовкою відповідних навчально-методичних матеріалів та технічного забезпечення. Всього проведено 26 циклів ТУ з елементами дистанційної освіти.

Онлайн-семінари проводяться за допомогою web-технологій в режимі прямої трансляції. Зв'язок учасниками та тренерами підтримується через Інтернет після заходу на сторінку інтерактивного вебінару (кімнати вебінар). Учасники мають можливість чути і бачити тренера, задавати питання (в чаті або через голосовий зв'язок). На екрані транслюються презентації, інтернет-посилання, лектор може використовувати інструменти віртуальної білої дошки, проводити опитування в режимі реального часу. Учасники можуть працювати в групах і т.п. Після завершення заходу залишається запис, який можна використовувати в цілях навчання.

Запровадження підготовки заочно-заочною формою з елементами дистанційного навчання дозволило розширити можливість доступу лікарів до якісної післядипломної освіти; збільшило кількість фахівців, які проходять навчання за програмами післядипломної освіти, з одночасним зменшенням витрат на навчання, проїзд і проживання; індивідуалізувало процес навчання відповідно до потреб, особливостей і можливостей слухачів; сформувало передумови для опанування слухачами навчання на основі самостійної роботи.

Загалом, на даний час на сервері дистанційного навчання зареєстровано понад 5600 відвідувачів, більшість з яких мають авторизацію та цілодобовий та безкоштовний доступ до електронних навчально-методичних матеріалів по мережі Інтернет.

Важливо, що не лише лікарі-слухачі циклів удосконалення, але й фахівці на своїх робочих місцях мають змогу в будь-який зручний для них час ознайомитись з новинками медицини та медициною, з нормативними документами в сфері охорони здоров'я, приєднатись до онлайн-семінарів, отримати консультацію доцента або професора з приводу складного клінічного випадку.

Важливою у післядипломній освіті є роль Лікаря-викладача. В нашому вузі для навчання інтернів лікарів задіяні найбільш досвідчені представники професорсько-викладацького складу, які володіють не лише значними теоретичними знаннями в галузі медицини, але й активно займаються лікувальною практикою, беруть участь в консилиумах, клінічних конференціях тощо. Під час кожного циклу підвищення кваліфікації на кафедрах відбуваються жваві дискусії між лікарями-слухачами та викладачами. Лікарі мають обговорити складні клінічні випадки з власної практики та отримати необхідну консультацію.

За результатами анонімного анкетування лікарі-слухачі достатньо високо оцінюють рівень навчального процесу на кафедрах, і, завершуючи навчання на циклах удосконалення, висловлюють велику вдячність за добру та корисну справу, яку робить наш університет.

Висновки. Отже, на базі Буковинського державного медичного університету широко запроваджені засади безперервної післядипломної освіти лікарів:

- у 2012-2013 н. р. в рамках первинної спеціалізації запроваджено інтернатуру за 25 спеціальностями;

• у 2012 р. розширено перелік спеціалізацій (з 10 до 12), передатестаційних циклів (з 49 циклів тематичного вдосконалення (з 115 до 149);

• відбувся перший випуск циклу перепідготовки 11 провізорів спеціальності «фармація» за спеціальністю «фармація»;

• впроваджено новий цикл спеціалізації з фаху «загальна практика-сімейна медицина» затвердженою МОЗ України програмою (2012 р.) за очно-заочною формою навчання;

• впроваджено передатестаційні цикли зі спеціальностей «Ендокринологія», «Клінічна фармація» і «Медична психологія».

У 2012 р. навчально-виробничий план слухачів виконано в повному обсязі. Підготовлено близько 2500 осіб.

На 2013 рік заплановано впровадження нових циклів спеціалізації зі спеціальностей «ендокринологія», «психіатрія» і «неонатологія», нових передатестаційних циклів зі спеціальностей «онкохірургія» та «дитяча отоларингологія» та 13 нових циклів тематичного вдосконалення.

Таким чином, пріоритетним напрямком у плануванні та реалізації навчального процесу на факультеті післядипломної освіти Буковинського державного медичного університету є задоволення індивідуальних потреб лікарів у особистісному та професійному зростанні, а також забезпечення потреб держави в кваліфікованих медичних кадрах високого рівня професіоналізму.

Література

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>.
2. Моїсєєнко Р.О. Інтеграція додипломної та післядипломної підготовки лікарів та провізорів – вимога успішної реалізації реформ у сфері охорони здоров'я / Р.О. Моїсєєнко, О.К. Толстанов, В.В. Вороненко, І.І. Федоренко, О.П. Волосовець, Ю.С. П'ятницький, К.В. Баранніков, І.С. Вітенко, І.В. Мельник // Медична освіта. – 2012. – №2. – С. 6-10.
3. Голошук Р.О. Використання програмного забезпечення Moodle та Adobe для організації електронного навчання / Р.О. Голошук, О.О. Довбуш // Інформаційні системи та мережі: [збірник наукових праць]. – Львів, 2010. – С. 249-258.